

Rode draad gesprekken bijeenkomsten regionaal programma

In januari en februari 2024 hebben OCW en SZW op 6 plekken in Nederland bijeenkomsten georganiseerd over het wetsvoorstel 'Van school naar duurzaam werk' en het regionaal programma dat wordt uitgewerkt in een onderliggende regeling. Bij deze bijeenkomsten waren per bijeenkomst 50 tot 60 aanwezigen. Deze zijn werkzaam bij of voor praktijkscholen, scholen in het voortgezet speciaal onderwijs, mbo-instellingen, Doorstroompunten, gemeentelijke afdelingen die de Participatiewet uitvoeren en coördinatoren vanuit de arbeidsmarktregio.

Dit verslag is een samenvatting met daarin de kernpunten op basis van 18 groepsgesprekken. Dit verslag is bedoeld om een beeld te geven over wat opgehaald is in deze bijeenkomsten en dient als basis voor de nieuwe regeling voortijdig schoolverlaten (vsv) en van school naar duurzaam werk 2025-2029. OCW en SZW verwerken in deze regeling de aandachtspunten die ter sprake zijn gekomen in de groepsgesprekken en zullen na publicatie van de concept-regeling toelichten hoe onderstaande aandachtspunten meegenomen zijn. Er zal ook een mogelijkheid zijn om reactie te geven op de concept-regeling. In dit verslag is geen reactie vanuit OCW en SZW opgenomen op deze aandachtspunten.

Reactie op (aanpassingen) wetsvoorstel van school naar duurzaam werk

Aanwezigen zijn positief over de wijze waarop zij meegenomen worden in de totstandkoming van het wetsvoorstel van school naar duurzaam werk (verder: wetsvoorstel) en hoe de input vanuit het veld verwerkt is in het wetsvoorstel. De meeste aanwezigen hebben het gevoel dat er goed is geluisterd. De reactie op het meenemen van het praktijk- en voortgezet speciaal onderwijs met bijbehorend budget wordt zeer positief ontvangen. Een aantal netwerkcoördinatoren geeft wel aan dat zij de voorgestelde duur van de nazorg voor pro en vso-scholen (1 jaar) liever verlengen naar 2 jaar, omdat jongeren regelmatig een flexibel contract hebben en na een jaar hun baan verliezen.

Aanwezigen geven aan dat de term 'aanvullende loopbaanbegeleiding' beter aansluit bij de taak van een school dan 'nazorg'. Het is namelijk een doorlopend proces en het gaat om begeleiding, niet om zorg. Het is wenselijk om te verduidelijken wat er onder aanvullende loopbaanbegeleiding wordt verstaan. Bijvoorbeeld door dit uit te werken in een voorbeeld dat houvast geeft of in een korte handreiking. Het is niet wenselijk om precies vast te leggen in de lagere regelgeving hoe een school aanvullende loopbaanbegeleiding moet aanbieden/vormgeven. Dat moet worden overgelaten aan de school in overleg met de partners in het regionaal programma. Ook moet er ruimte blijven om het beleid aan te passen aan de betreffende opleiding.

Bij de bijeenkomsten is het veel gegaan over de behoefte aan enerzijds duidelijke kaders, zoals welke partij precies waarvoor verantwoordelijk is, en anderzijds de wens om ruimte te laten voor eigen invulling, de *couleur locale*, en niet te veel regels op te stellen. Over het algemeen is men positief over de balans die is gevonden tussen enerzijds het geven van duidelijke kaders en anderzijds de ruimte om zelf invulling te geven, onder andere in het regionaal programma. Zo bestaat het voornemen om in de regeling op te nemen dat er op bepaalde thema's afspraken moeten komen, maar niet hoe die er in een regio uit moeten zien. Bij veel gesprekken is naar voren gebracht dat het wetsvoorstel veel kan-bepalingen bevat. Veel aanwezigen maken zich zorgen of alle partijen wel hun taak naar verwachting oppakken en hoe zij hen hierop aan kunnen spreken. Organisaties kunnen hun taak anders invullen, waardoor een jongere met dezelfde hulpvraag bij de ene school of gemeente wel van een bepaald aanbod gebruik kan maken en bij de andere niet. Ook binnen mbo-instellingen kunnen de verschillen in de wijze en kwaliteit van de begeleiding sterk verschillen. Als reactie hierop werd ook regelmatig naar voren gebracht dat een organisatie zelf het beste kan bepalen welke ondersteuning een jongere nodig heeft en het niet wenselijk is om partijen te verplichten alle jongeren altijd begeleiding te bieden. Het is belangrijk om in de regio gezamenlijke afspraken te maken zodat je weet wat je van elkaar kunt verwachten.

Regelmatig is naar voren gebracht dat het nog onduidelijk is hoe het wetsvoorstel en het regionaal programma zich verhouden tot de hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur, waar ook nieuwe wet- en regelgeving voor komt. Belangrijk is in ieder geval om ook bij de ontwikkeling van de

nieuwe arbeidsmarktinfrastructuur rekening te houden met de doelgroep jongeren tot 27 en de arbeidsmarktdienstverlening voor deze jongeren ook een plek te geven in de regionale meerjarenprogramma's die gemaakt moeten worden door de samenwerkingspartners in de arbeidsmarktregio's (waarvan de kern wordt gevormd door de centrumgemeente, UWV en sociale partners). De centrumgemeente is hiervoor de aangewezen partij.

Nog niet bij alle aanwezigen is helder welke partij nu welke middelen krijgt voor de uitvoering van het wetsvoorstel. Sommige aanwezigen geven aan dat er verschillende geldstromen bestaan met verschillende opdrachten, waardoor versnippering en verkokering een risico blijft. Hoe je in de regio samenhang creëert voor de inzet op jongeren is een terugkerend vraagstuk.

Algemene reactie op hoofdlijnen nieuwe regeling

Betrokkenen zijn positief over de helderheid en de richting die gegeven wordt met de hoofdlijnen van de nieuwe regeling. Men vindt het fijn dat er met deze regeling meer en duidelijke kaders en handvatten komen; dit geeft duidelijkheid over de verwachtingen en zorgt voor een goede basis waarmee regio's verder kunnen. Veel partijen zijn blij dat partners nu verplicht worden om samen te werken en zo samen het vraagstuk oppakken. Dit geeft enige houvast in reactie op de eerder genoemde zorgen over te veel vrijheid in het wetsvoorstel.

Sommige regio's zijn bezorgd over de korte periode tot de inwerkingtreding van het wetsvoorstel. Zij geven aan dat zij de nieuwe plannen ambitieus vinden. Zij benadrukken dat het tijd kost om een nieuw regionaal programma te maken waarbij ook de centrumgemeente betrokken moet worden. In veel regio's verloopt de samenwerking tussen scholen en de (centrum)gemeenten nog niet optimaal en zijn nog de nodige inspanningen nodig om dit te verbeteren. Hierbij wordt regelmatig aangegeven dat de centrumgemeente en met name de individuele gemeenten die de Participatiewet uitvoeren, nog niet of niet goed op de hoogte zijn van het wetsvoorstel en de regeling en wat van hen in de nieuwe situatie verwacht wordt. Dit komt ook door de veelheid aan thema's die gemeenten afgelopen jaren hebben moeten oppakken. Het is belangrijk om met name de individuele gemeenten komende tijd mee te nemen in het wetsvoorstel. Het stelt aanwezigen wel enigszins gerust dat het regionaal programma geen statisch eindpunt is, maar ook na 1 augustus 2025 verder uitgewerkt en aangepast kan worden. Omdat de planning strak is, is er op korte termijn behoefte aan meer informatie, handvatten, handreikingen en helderheid. Ook vindt men het vaak prettig om ook onderling kennis uit te wisselen. Dit wordt per inhoudelijk thema onderstaand verder uitgewerkt.

Dat sommige scholen of regio's te maken hebben met meerdere Doorstroompunt- of arbeidsmarktregio's, wordt regelmatig ervaren als een extra uitdaging bij het maken van de regionale programma's, juist omdat bij het nieuwe programma de centrumgemeente betrokken moet worden. Sommige aanwezigen betwisten de recente bevindingen uit het onderzoek naar de regio-indelingen door de Beleidsonderzoekers en ervaren wel degelijk barrières in de samenwerking door de verschillen in de regio-indeling. Zij zien dit als belangrijk vraagstuk voor hun eigen regio. Veel anderen ervaren dit niet in die mate, en relativeren de verschillen in de regio-indeling door aan te geven dat je altijd te maken hebt met meerdere scholen en gemeenten, hoe de regio-indeling ook is. Je moet hiermee omgaan, waarbij het helpt om vanuit het belang van de jongere te bekijken wat nodig is en op basis hiervan te handelen.

Regionale analyse

Het nut van een regionale analyse wordt door de aanwezigen onderschreven. Zij vinden het niet nodig om precies voor te schrijven wat er in een regionale analyse moet komen. Wel hebben zij behoefte aan een handreiking hoe zij een goede regionale analyse moeten uitvoeren. Het product dat momenteel ontwikkeld wordt om regio's hierbij te ondersteunen wordt positief ontvangen, maar moet wel snel beschikbaar komen omdat regio's nu al aan de slag willen. Daarbij is het belangrijk om te weten hoeveel mensen extra nodig zijn en met welke competenties. Er is met name veel behoefte aan zicht op de doelgroep van 23-27-jarigen. Dit dient als startsituatie op basis waarvan de regionale analyse gemaakt wordt. Het gaat hierbij niet alleen om de kwantitatieve gegevens, maar ook om handvatten welke ondersteuningsbehoefte deze jongeren hebben en wat nodig is om hen effectief te benaderen. Sommige regio's zijn hier al mee aan de

slag op basis van de tool 'Jongeren in Beeld'. Hieruit blijkt dat het bereiken en begeleiden van deze doelgroep best lastig kan zijn en specifieke expertise en kennis vraagt van de medewerker.

Doelen en indicatoren

In de bijeenkomsten is op hoofdlijnen toegelicht dat er twee indicatoren worden gebruikt in het nieuwe regionale programma: nieuwe vsv'ers en NEET (Not in Education, Employment or Training). In een aparte bijeenkomst op 25 maart wordt hier dieper op ingegaan.

Het gebruik van de NEET-indicator wordt over het algemeen positief ontvangen omdat het beter de inspanningen van gemeenten en instellingen weergeeft dan alleen het gebruik van de vsv-indicator. Er zal een dashboard worden ontwikkeld waarmee op regionaal niveau inzicht verkregen kan worden in deze groepen jongeren. Het is goed dat de informatie over jongeren tot 27 jaar in een dashboard terug te vinden is. Belangrijk hierbij is dat het inzicht biedt in de duurzaamheid van werk, dat zzp'ers worden meegenomen en dat het dashboard actueel is. Ook is het wenselijk om zicht te hebben in de achtergrondkenmerken van deze jongeren, zoals laatst genoten/hoogst behaalde onderwijs. Dit is relevant voor de aanpak.

Veel respondenten geven aan dat zij meer duiding willen wat de ministeries verstaan onder 'duurzaam werk'. In veel gesprekken is hierover van gedachten gewisseld wat hieronder verstaan wordt en of dit voorgeschreven moet worden. Belangrijk is in ieder geval dat het niet alleen gaat om het hebben van werk, maar ook dat dit werk een bepaalde omvang heeft en enige zekerheid biedt. En dat jongeren zich verder kunnen ontwikkelen (vanuit het belang van een leven lang ontwikkelen). Ook werd genoemd of het werk perspectief biedt/op niveau is. Inzicht in deze zaken is sowieso wenselijk.

De meeste aanwezigen vinden het een goede idee om het model van het CBS waarmee de vsv-middelen worden verdeeld, te gebruiken om een soort beoogd aantal vsv'ers per regio te formuleren om enigszins een beeld te geven wanneer je het als regio goed doet. Belangrijk aandachtspunt dat wordt meegegeven is dat de cijfers actueel moeten zijn en bedoeld zijn om van elkaar te leren.

In sommige gesprekken zijn een aantal wensen uitgesproken voor de nieuwe vsv-definitie. Zo geven enkele aanwezigen aan dat het wenselijk is om gediplomeerde entree studenten niet meer mee te tellen in de vsv-definitie. Ook wordt genoemd dat het goed is om zichtbaar te maken welke jongeren toewerken naar een praktijkverklaring of certificaat. Ook wordt aangegeven dat regio's veel nieuwkomers zien in hun gemeenten. Zij constateren dat het bieden van onderwijs aan die groep ingewikkeld is. Zij vragen zich af hoe dit zit in relatie tot de nieuwe vsv-definitie.

Afspraken en voorwaarden regionaal programma

De reacties op de voorwaarden van het regionaal programma zijn overwegend positief. Hiermee ligt er een duidelijk kader en dit zorgt voor meer uniformiteit. Een kader moet alleen geen keurslijf worden.

Men is positief over het uitgangspunt dat de maatregelen uit het regionaal programma toegankelijk zijn voor alle jongeren schoolgaand of woonachtig in de regio, ongeacht hun woonplaats. Het blijft wel een uitdaging voor scholen om met veel verschillende gemeenten samen te werken, zowel binnen als buiten de regio. Een enkele aanwezige geeft aan dat er veel meer studenten van buiten de regio naar de regio toekomen dan andersom, en dat dit ertoe leidt dat er ook met andere regio's afspraken gemaakt moet worden.

Veel aanwezigen geven aan dat het best ingewikkeld is om aan te geven wat een partij regulier zou moeten doen en wat extra vanuit het regionaal programma zou moeten worden bekostigd. Dit kan tot moeilijke gesprekken leiden. Enkele aanwezigen hebben behoefte aan inzicht in de wettelijke taken van organisaties.

Het streven naar het gebruik van effectieve interventies wordt gedeeld. De wijze waarop dit aan te pakken, roept nog wel de nodige vragen op. Met name de effectiviteit van preventieve inzet is

lastig te meten, maar het is wel belangrijk om ook preventief in te blijven zetten. Hierin wordt ook regelmatig het belang van inzet op het vo genoemd om de uitval later in het mbo tegen te gaan. Ook werd aangegeven dat het belangrijk blijft om ook ruimte te houden om nieuwe dingen te proberen, die nog niet onderzocht zijn.

Naast de samenwerking met het arbeidsmarktdomein is ook de samenwerking met het zorgdomein heel erg belangrijk geven aanwezig aan. Zeker in het licht van de beoogde maatregel 'hulp in de school'. Dit is een flinke klus. Hulp in de school vanuit het regionaal programma kan helpen bij het preventiever organiseren van ondersteuning voor leerlingen/studenten, maar vergt ook goede afspraken met gemeenten als langere, intensievere of specialistische ondersteuning nodig is. Het is belangrijk om hier aandacht voor te hebben, waarbij wel geopperd wordt dat hier gebruik gemaakt kan worden van bestaande goede voorbeelden van regio's waar dit al goed verloopt.

Veel deelnemers geven aan dat zij het positief vinden dat er aandacht is voor praktijkleren in het mbo, waarbij werken wordt gecombineerd met het doen van een deel van een mbo-opleiding in de derde leerweg resulterend in een mbo-certificaat of praktijkverklaring in aanvulling op de mogelijkheid een volledige mbo-opleiding. Praktijkleren in het mbo maakt ook altijd onderdeel uit van de sectorale ontwikkelpaden, die momenteel met verschillende sectoren worden gemaakt en geïmplementeerd in de arbeidsmarktregio's. Nog niet voor alle deelnemers zijn de mogelijkheden bekend van wat dit betekent voor jongeren en hoe je dit organiseert. Dit is een regionale opgave en vergt een goede informatievoorziening en kennisontwikkeling. De regionale adviseur van SBB kan hierin ook een belangrijke informerende en verbindende rol spelen.

In meerdere gesprekken kwam naar voren dat er in de wet en regeling nog weinig aandacht is voor het voortgezet onderwijs. Bij het tegengaan van vsv is dit wel belangrijk, onder andere om een verkeerde studiekeuze tegen te gaan en met preventieve acties latere uitval te voorkomen. Ook werd gevraagd hoe om te gaan met nieuwkomers. Regio's constateren dat nieuwkomers in toenemende mate het onderwijs instromen, maar dat het onderwijs nog niet voldoende aangepast is aan hun leer- en ondersteuningsbehoefte. Er bestaat ook onduidelijkheid over de mogelijkheden van scholen en gemeenten bij diverse doelgroepen, zoals asielzoekers, inburgeringsplichtigen en mensen uit Oekraïne.

Behoeftte aan handreikingen/producten

Er bestaat veel behoefte aan ondersteuning om de nieuwe wet en regelgeving om te zetten naar de praktijk. De producten en bijeenkomsten die OCW en SZW willen organiseren worden positief ontvangen, waarbij tijdens de gesprekken nog de nodige wensen naar voren kwamen.

Handreikingen

Door meerdere aanwezigen wordt de behoefte uitgesproken aan een handreiking die ingaat op de overgangsmomenten waar meerdere organisaties een rol kunnen spelen; wie is wanneer aan zet. Een belangrijk en veelgenoemd aspect is de privacywetgeving: welke gegevens mogen wel (en niet) gedeeld worden? Een format voor het overgangsdokument helpt ook, maar het is ook goed om hierin aan te geven hoe dit overgangsdokument gebruikt kan worden en hoe scholen dit bijvoorbeeld eenduidig kunnen registreren in hun leerlingvolgsysteem. Om meer helderheid te krijgen over de verhouding tussen de taken van organisaties, is ook behoefte aan een overzicht per organisatie van de beschikbare financiële middelen en de taken die hiervoor uitgevoerd moet worden.

Een ander thema waar behoefte aan is, is meer hulp vanuit het Rijk in de samenwerking tussen organisaties en de totstandkoming van het regionaal programma. Dit gaat bijvoorbeeld om de vraag hoe je regionale partijen bij elkaar brengt, hoe je een regionale analyse maakt en hoe je de (bestuurlijke) besluitvorming organiseert. De verschillen in regio-indeling en de rol van de centrumgemeente zijn hierbij aandachtspunten. Regio's verwachten van het Rijk zicht op de planning: wanneer moet wat aangeleverd worden en wat betekent dit voor hun besluitvormingsproces?

Een factsheet met informatie over praktijkleren in het mbo, certificaten en de sectorale ontwikkelpaden wordt ook erg gewaardeerd, omdat veel deelnemers nog onvoldoende op de hoogte zijn van de inhoud en mogelijkheden.

Bijeenkomsten

Veel regio's willen ook met elkaar in gesprek en kennis en ervaringen uitwisselen over de samenwerking tussen organisaties en de totstandkoming van het regionaal programma. Dit zou, naast de regionale analyse, een thema kunnen zijn voor de bijeenkomsten die Ingrado samen met andere landelijke partners organiseert. Sommige regio's geven aan dat zij het ook belangrijk vinden om met enkele regio's samen afspraken te maken en kennis uit te wisselen, bijvoorbeeld omdat er veel jongeren heen- en weer reizen. Een aantal keer wordt aangegeven dat het ook na de inwerkingtreding van het wetsvoorstel belangrijk blijft om kennis uit te blijven wisselen.

Informatie en bijeenkomsten over goede en effectieve voorbeelden wordt ook zeer gewaardeerd. Tijdens de bijeenkomsten is geregeld een voorbeeld uit een regio besproken en de wens uitgesproken om dit breder te delen. Ook kunnen onderzoeksresultaten op deze manier gedeeld worden. Thema's die genoemd worden zijn de aansluiting met het zorgdomein/hulp in de school en de overgang van vso naar mbo.

Verder wordt door enkele regio's aangegeven dat het prettig is als iemand vanuit OCW en/of SZW in de regio aan kan sluiten bij bijeenkomsten om uitleg te geven over de nieuwe wet en regelgeving en in te kunnen stappen bij 'moeilijke vragen'.

Jongeren

Men vindt het positief en belangrijk om jongeren te betrekken, maar het is wel een flinke opgave. Het zou fijn zijn als hier wat hulp en richting in wordt gegeven, maar niet teveel in voorschrijven. Ook dit thema kan aan bod komen bij een bijeenkomst (voorbeeld uit Flevoland kwam voorbij). Soms wordt ook aangegeven dat een positieve betrokkenheid van ouders of het netwerk van de jongere belangrijk is bij het voorkomen van uitval of vinden van werk.

Vakmanschap

Om jongeren goed te begeleiden is de kennis en kunde van de begeleider die met jongeren werkt het allerbelangrijkste. Daarom wordt het belang van investeren in vakmanschap bij meerdere bijeenkomsten genoemd.

Overig

Pro- en vso-scholen hebben een uitstroommonitor. Dit is een vrij intensieve administratieve belasting. De vraag wordt gesteld hoe de monitoring van jongeren na inwerkingtreding van het wetsvoorstel eruit ziet.

De optie werd geopperd om een deel van de middelen in het regionaal programma nog niet te besteden/achter de hand te houden voor onvoorziene maatregelen of uitgaven. De vraag is of dit mogelijk en wenselijk is.

Eigenlijk zou je een "waakvlam nazorg" moeten hebben voor kwetsbare jongeren, waar zij na een langere periode op terug kunnen vallen.